

Lawrence Lessig

**KAYIP
CUMHURİYET**

Türkçesi: Merve Yalçın

FECE

Inceleme

Lawrence Lessig: Amerikalı akademisyen, avukat ve siyasal eylemcidir. Lisansını Pennsylvania Üniversitesi Ekonomi ve İşletme bölümlerinde tamamlamıştır. Cambridge Üniversitesi felsefe bölümünde yüksek lisans, Yale Üniversitesi'nde doktora yapmıştır. Yayımlanmış sekiz kitabı bulunmaktadır. Başlıca çalışma alanları telif hakları, ticari markalar ve radyo frekansı spektrumudur. Şu anda Harvard Hukuk Fakültesi'nde Hukuk profesörüdür. Stanford Hukuk Fakültesi'ndeyken İnternet ve Toplum Merkezi'ni kurdu. AXA Araştırma Fonu Yönetim Kurulu'nda, Creative Commons ve Sunlight Vakfı danışma kurullarında görev yapmaktadır. Amerikan Sanat ve Bilim Akademisi ve Amerikan Felsefe Derneği üyesi olup, Özgür Yazılım Vakfı'nın Özgürlük Ödülü, Fastcase 50 Ödülü de dâhil pek çok ödül almıştır ve Amerika'nın en iyi 50 Bilimsel Vizyonerinden biri seçilmiştir. 2016 ABD Başkanlık Seçimleri'nde Demokratik Parti'den adaylığını koymuş fakat ön seçimlerden önce adaylığını geri çekmiştir. 56 yaşında olan Lessig, insan hakları avukatı olan Bettina Neufeld ile evlidir ve iki oğlu vardır.

Merve Yalçın: 1991'de İzmir'de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. Hacettepe Üniversitesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümünden lisans derecesi ve Sanat Tarihi bölümünden yan dal derecesi bulunmaktadır. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Fotoğrafçılık ve Kameramanlık bölümü mezunu olup, çeşitli sergilere ve çalıştaylara katıldı. Üniversite yıllarında Amerika'da fotoğrafçı olarak çalıştı ve İngiltere'de Avrupa Birliği'nin düzenlediği projelerde görev aldı. 2014-2016 yılları arasında farklı kurumlarda İngilizce öğretmenliği yaptı. Şu an çeviri ve fotoğraf çalışmalarına serbest olarak İzmir'de devam etmektedir.

Hece Yayınları: 441
İnceleme

Birinci Basım: Temmuz 2017
©Hece Yayınları
Sertifika No: 17672

Orijinal adı: Republic Lost/Lawrence Lessig
Bu kitabın telif hakkı © 2015 Lawrence Lessig'dan alınmıştır.

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA
www.sarakusta.com.tr

Baskı: Dumat Ofset
www.dumat.com.tr

ISBN: 978-605-9556-41-5

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

KAYIP CUMHURİYET

LAWRENCE LESSIG

İngilizceden Çeviren:
MERVE YALÇIN

HECE YAYINLARI

Lawrence Lessig ve *KAYIP CUMHURİYET*'e Birkaç Övgü

“Lessig ilk bakışta içimize korku tohumları ekiyor gibi gözükse de daha derine indiğimizde aslında onun iyimser ve umut verici bir vizyonu olduğunu görebiliyoruz. Lessig’in, paranın tüm dengeleri bozan etkisinin analizi...

Ne kadar da doğru.”

New York Times

“Amerikan hükümetini adeta felç eden yapısal sorunların mantıklı bir şekilde ortaya koyulup tartışıldığı bir kitap.”

Kirkus Reviews

“*Kayıp Cumhuriyet*, bu sorunun aslında zayıf yasama yöntemleri ya da sistemde yer etmiş kötü kişilerin ötesinde olduğunu gösteren etkili bir uyarıdır. İlericiler son zamanlarda ülkenin yaşadığı felaketlerin parçalarını toplamakla meşgulken, işleyişi değiştirecek sağlam bir gündem bu resmin bir parçası olmalıdır. Bu sefer, ciddi olsak iyi olur.”

American Prospect

“Kapsamlı ve ikna edici... Okuması keyifli.”

Atlantic

“*Kayıp Cumhuriyet*’in ilgi çekici yanlarından biri de konuya dâhil ettiği kişilere karşı hâlden anlayan ve iyi niyetli tutumudur... Lessig sorunu bir hukukçu hassasiyetiyle çözümlüyor.”

Bloomberg.com

“Amerikan siyasetinin yaşadığı asıl kriz, seçimlerle başa gelmiş yetkililerin bağış toplamak uğruna yapmak zorunda oldukları şeydir. Lawrence Lessig’in heyecan verici kitabı *Kayıp Cumhuriyet*’in genel hatlarıyla ele aldığı konu budur. Şüphesiz ki, anayasal düzene uygun ve itinayla tasarlanmış Lessig planı, mevcut sistemi kalkındıracak muazzam bir gelişme olabilir.”

WashingtonMonthly.com

aaron'a

İÇİNDEKİLER

Ön Söz / 11

Giriş / 15

I. KISIM: Hata

1. BÖLÜM

Tweedizm / 25

Yeşil Ön Seçim / 29

2. BÖLÜM

Yozlaşmış Çünkü Eşit Değil / 37

3. BÖLÜM

Sonuçlar: Vetokrasi / 51

4. BÖLÜM

Çözüm / 65

Makbuzlar / 70

Fonların Eşleştirilmesi / 76

Daha Fazla Bağışçı Olması Sorunları

Daha Kötü Bir Boyuta Taşır mı? / 78

Tüm Bunlar Neye Mal Olacak? / 79

Tüm Bu Değişimler Lobiciliği Nasıl Etkiler? / 80

5. BÖLÜM

Çeldiriciler / 83

6. BÖLÜM

Peki ya İfade Özgürlüğü? / 91

II. KISIM: Buz Dağının Görünmeyen Kısmı

7. BÖLÜM

Neden Bu Kadar Fazla Para? / 111

Kampanya Bağışına Olan Talep / 113

Kampanyaya Bağış Temini: Maddi İçerik /	118
Kampanyaya Bağış Temini: Yeni Normlar /	123
Kampanyaya Bağış Temini: Yeni Tedarikçiler /	125
Lobiciler /	126
Armağan Ekonomisi ve Diğeri /	134

8. BÖLÜM

Bu Kadar Fazla Para Ne Yapar /	157
Paranın Sebep Olduğu Sapmalar /	160
0 Hiç de Önemli Değil /	167
1. Haraç /	172
2. Çeldiricilerle Dikkatin Dağılması /	175
3. Bozukluk; Hedefte Sapma /	182
4. Güven /	215
Peki Ama Asıl Sebep Para mı? /	224

9. BÖLÜM

Bu Kadar Çok Para Sol Kanada Nasıl Zarar Veriyor /	229
--	-----

10. BÖLÜM

Bu Kadar Çok Para Sağ Kanada Nasıl Zarar Veriyor? /	263
1. Devleti Küçültmek /	273
2. Basit Vergiler /	277
3. Piyasaları Verimli Tutmak /	288

11. BÖLÜM

Nasıl Bu Kadar [Az] Bir Para İşleri Kötüleştirir /	301
Kongreye Ödeme Yöntemlerimiz /	303
Üyelerin Adına Çalışmanın Avantajları /	309

12. BÖLÜM

İki “Yozlaşma” Kavramı /	317
Yolsuzluk /	319
Bağımlı Yozlaşma bir Yolsuzluktur /	330
Sonra Ne Olacak? /	336

III. KISIM: Geleneksel Olmayan Düşünce Kalıpları / 351

13. BÖLÜM

Öneride Bulunan Bir Konvansiyon /	355
Sol Kanattaki Hareket /	358
Sağ Kanattaki Hareket /	361
Bir Konvansiyon /	365
Firari Olandaki Tehlike /	372
Emniyet Supabı 1: Konvansiyona Yönelik Kısıtlamalar /	372
Emniyet Supabı 2: Mahkemeler /	379
Emniyet Supabı 3: Emniyet Supabının Kendisi /	380
Avukatları Bırakın, Gerçek Politikaya Dönün /	382
Riskler /	387
Bizi İleri Taşıyacak Tek Yol /	393
Adil Anlaşmalar /	394

14. BÖLÜM

Referandum Politikacıları /	401
Referandum Başkanı /	402
Referandum Temsilcileri /	406
Sonuç /	409
Son Söz /	417
Notlar /	421

Ön Söz

Aralık 2006'nın sonunda bir arkadaşım hem beni görmek hem de üzerinde çalıştığım konuları nelere dayandığımı anlamak için ziyarete geldi.

Berlin'de bulunan *American Academy*'de misafir öğretim üyeliği yapmaktaydım; telif hakları ve politikasıyla ilgili beşinci kitabımı bitirmek üzereydim ve ilk *TED Konferansı* konuşmam için hazırlanmaktaydım. Arkadaşım Aaron Swartz, her sene Noel ve yılbaşı arasındaki haftada düzenlenen *Kaos İletişim Kongresi'*ne katılmıştı.

Swartz daha yeni yirmisine basmıştı. Onu, onlu yaşlarından beri tanıyordum. İnternet ile ilgili yapılan bir konferansta tanışmıştık onunla. Konuşmacı bendim; Swartz ise çoğunlukla yanında bir ebeveyn ile gelen (çünkü en fazla on bir ya da on iki yaşlarındaydı), ekseriyetle ilk sırada oturan ve dinleyiciler arasında anlattıklarımı en pürdikkat dinleyendi. Bir kısmımız bir tür kamu lisansına benzetebileceğimiz *Creative Commons'u* -sanatçıların ve yazarların yaratıcılıklarını özgürce damgalamalarına imkân sağlayan geleneksel telif hakkına alternatif bir düşünce hareketi- geliştirmeye başladığında Swartz, teknik konularda herkesin başı çekme-

sini önerdiği isimdi. Daha on dört yaşında iken RSS'i geliştirmek için çoktan birtakım girişimlerde bulunmuş ve dünyanın önde gelen meta veri uzmanlarından biri olmuştu. Kısa bir zaman içinde ve neredeyse hiç yardımım dokunmadan Creative Commons projesinin ilk on beş yılını şekillendirecek altyapıyı geliştirmişti.

Projenin başlamasıyla birlikte Aaron ile arkadaş olmuştuk. Sabırsız biri olmasına rağmen çok zekiydi. Projenin teknik kısmıyla pek ilgilenmezdi; oldukça tevazu sahibi birisiydi ve hep kamu yararını düşünürdü. Onu tanıdım tanıyalı en büyük hayali hep dünyayı daha iyi bir yer hâline getirmektir. Hayalindeki "dünya" adım adım gerçekleşecekti. Aaron'ın ilk başta odaklandığı şey; İnternet'te rahatlıkla içerik paylaşmaya çalışan insanlardı. Daha sonraki hedef kitlesi; bunu özgürce paylaşmaya çabalayanlardı. Sonrasında; bilim ve kültüre ücretsiz olarak erişmek isteyenlerdi. En nihayetinde amacı, Berlin'de beni görmeye geldiğinde artık gerçekten de interneti daha iyi ve özgür bir platform hâline getirmek değildi. Yirmi yaşından küçük biri olarak üstünde durduğu şey daha genel olarak, toplumun kendisiydi.

Onun bu tutumu hayatımla ilgili bazı şeyleri sorgulamama sebep oldu. En azından kendi alanımda, çoğunlukla İnternet ve özellikle de telif hakkı politikalarıyla ilgili naçizane bir ün elde etmiştim. Hayatım; öğretmek, konuşma yapmak, birilerine dava açmak, yazmak ve bir aileye bakmakla geçiyordu; yoğun ama tatmin edici olmasına rağmen bir açıdan düşünülduğünde hep küçük uğraşlara odaklanmış bir yaşamdı. Bunların farkındaydım ancak doğru şeyi yaptığıma inanıyordum; ayrıca akademisyen olmak, küçük bir alan içinde eminliği olan güven verici bir yaşamı seçmek demektir her zaman için.

Aaron o küçük alandan hiç de etkilenmemişti. Hatta neredeyse buna kafa tutmak için karşıma geçip: "Hükümet temelden böylesine yozlaşmışken," hafiften tebessüm ederek sorusunu tamamladı, "nasıl ilerleme kaydedebilirsin ki?"

Soru biraz kafamı karıştırmıştı. Ona çalışmalarımı ve gelişmeye yönelik umudumu tekrar anlatmaya başladım. Ancak o, umut dolu hâlime karşılık olarak tahammülsüz ve çalışmalara karşı umursamazdı. Sorusunu bir süre cevapsız bıraktım; gözlerini tam olarak gözlerime dikerek sessizce bir yanıt bekliyordu.

"Bu benim alanım değil," dedim.

“Bir akademisyen olarak mı?” diye sordu.

“Evet, bir akademisyen olarak.”

“Peki ya bir vatandaş olarak? Bir vatandaş olarak bu senin alanın olabilir mi?”

O zamanlar fark etmemiştim ancak dostluğumuz çok farklı bir yola girmişti bile. Onun babası değildim -gerçekten de inanılmaz sevecen ve muhteşem bir babası vardı- ama bir anlamda baba-oğul gibiydik. Beni sınıyordu; adını ağzımdan düşürmediğim idealizme olan bağlılığımı deniyordu. Belki de idealizmin ilkelerine aykırı davranarak beni başarısızlığa hazırlıyordu. Böylece, sorusu beni bir seçim yapmaya itti: Eğer yoluma devam edebilmem için iyi bir sebebim -onun da saygı gösterebileceği haklı bir sebebim- varsa o zaman bu, bir sıkıntı teşkil etmeyecekti. Ancak tatmin edici bir sebebim yoksa söylediği şeylerdeki gerçeklik payını reddedemezsem ve sorusuyla ima ettiği şeyleri görmezden gelmek için iyi bir sebebim olmazsa - işte o zaman bu, dostluğumuzun sınavı olacaktı: Ya sorusunun haklılığını kabul edecek ve çalışmalarımın gidişatını değiştirecektim ya da ilişkimizin temel dayanağı olan saygıyı reddedip küçük dünyamdaki uğraşlarıma devam edecektim.

Aaron’u hayal kırıklığına uğratacak cesaretim yoktu. Çünkü haklıydı. Yazmış olduğum her kitap onun neden haklı olduğuna dair kanıtlar içeriyordu. Hükümetteki yolsuzluğa son verilene kadar; sadece telif hakkı politikasında değil, aynı zamanda önemli kamu politikasının her bir alanında çok ufak bir ilerleme elde edilebileceğinin farkındaydım. Bu nedenle o gece, Wannsee Gölüne bakan bir malikânenin soğuk bir odasında otururken telif hakkı ve İnternet politikalarıyla ilgili çalışmalarımı bırakıp sonbaharda Stantford’a dönerek sadece “yolsuzluk” sorununa odaklanma konusunda Aaron ile hemfikir oldum.

Yaklaşık yedi yıl sonra, yirmi yedi yaşındayken Aaron’u kaybettik. O, bu yolsuzluğa karşı bir kampanya (en nihayetinde *Rootstrikers* ismini alan *Change Congress* projesi) başlatmam konusunda bana yardım etmişti. Bir yatırım ve danışmanlık şirketi olan *Y-Combinator*’un etkinliğinde tanıştığı birkaç arkadaşıyla birlikte Reddit’i kurmuştu. Obama’nın ilericiler için büyük bir umut olduğuna ikna olduğundan kendisinin yenilikçi reform örgütü *Demand Progress*’i kurmuştu.

Bugüne kadar elde edilen en önemli İnternet tabanlı siyasi zaferin gerçekleşmesine yardımcı olarak “SOPA/PIPA” yasa tasarılarını durdurmak için çabalamıştı. Harvard’da yönetimini üstlendiğim merkez olan *Edmond J. Safra Center for Ethics*’de burslu olarak bulunmuştu. Aaron, *Capito Hill*’le ilgili bir süre araştırma yaptıkça hükümeti felç eden canavarın iç ve dış yüzünü resmen görmüş oldu.

Ancak, Aaron Ocak 2011’de tutuklandı. Akademik makalelerin olduğu bir veritabanını, sitenin kurallarına aykırı olarak sistemine indirirken yakalanmış ve savcılar onu bu makaleleri başkalarına dağıtma niyetiyle indirmekle itham etmişlerdi. Amerikan’ın en çok aranan suçlusunu bulduklarından emin olan savcılar, Aaron’ın -avukatları aracılığıyla- ateşli bir biçimde ikna etmeye çalışacağı ve iki yıl sürecek bir cehennem azabının başlangıcıydı bu tutuklama. Schwartz’ın neyle suçlandığını açıklarken Birleşik Devletler Baş Savcısı Carmen Ortiz, onun otuz beş yıl hapsini istiyordu. Davanın açılmasından on sekiz ay sonra kendisiyle birlikte tüm imkânlarının da tükenmesiyle Aaron intihar etti.

Tutuklanmasından on ay sonra bu kitabın ilk baskısını tebrik etmek için bana mektup yazmış ve bunun şimdye kadar yazdığım en iyi şey olduğunu söylemişti. “Umarım insanlar bu kitabın vermek istediği mesajın farkına varır.” diye eklemişti.

Bana dediklerinin ayınlarını ona söyleyebilmeyi çok isterdim, ne yazık ki bu olmadı. Ancak eğer Aaron’u tanıyan ve onu içtenlikle özleyen kendi küçük çocuklarım için, içimde taşıdığım bir ümit varsa o da Aaron’un konuya olan sadakatının de bir gün su yüzüne çıkacağıydı.

O, çok büyük hayaller kuran biri olmamıştı hiç. Önemli bir amaç için sabrederek çalışmıştı.

Keşke hepimiz öyle yapabilesek.

* SOPA (Çevrimiçi Korsanlığı Durdur Yasası): ABD Temsilciler Meclisi’nin 26 Ekim 2011’de açıkladığı yasa tasarısıdır. Yasa tasarısı kabul edilirse Amerikan yasama kuruluşları ve telif hakkı sahiplerine internette telif hakkı ile korunan şeyleri yayınlama hakkı tanımlanmaktadır. PIPA (IP Koruma Yasası) ise 12 Mayıs 2011 tarihinde ABD Senatosu’na sunulmuştur. ABD kökenli olsun ya da olmasın telif hakkı ihlali yaptığı görülen herhangi bir web sitesi için yasal yollara başvurma hakkını ABD’li şirketler ve hükümet saklı tutabilecektir (Ç.N)

Giriş

Her iki partiden adayların daha iyi bir gelecek adına, aslında içinden tüm bunların bir gösteri olduğunu anlayan bir halkın önünde, vaatlerini sergiledikleri bir hayal siyaseti çağındayız. Geleneksel bir ritüel. Çarkı döndürmenin bir yolu. Artık kimse verilen sözlere inanmıyor; öğrencilerin borç krizine bir çözüm, devletin borç krizine son verecek bir çare, sağlık hizmeti reformu (ciddi anlamda), iklim değişikliğiyle ilgili bir yasa (nihayet), vergi reformu, gümrük vergisi reformu, yıkılmayan ve sağlam köprüler, gurur duyulacak bir eğitim sistemi (yeni baştan). Ancak seçimler planlı ve programlı işliyor ve bir taraf kazanmak durumunda. Genellikle bu bir taraf, söz konusu hayali diğerinden daha fazla benimseyen taraf oluyor. Yani her iki parti de “inanmak” için oldukça çaba harcıyor. Her iki taraf da gözlerini yumup resmen hayallere d alıyor.

Bu Nader’in tabiriyle, iki parti arasında “zerre kadar fark olmadığı” anlamına gelmiyor elbette. Kısaca olması gerektiği kadar fark olmasa da en azından bazı önemli hususlarda belli belirsiz fikir ayrılıkları mevcuttur. Bu da herhangi bir tarafı desteklemek için -en azından başkanlık için- ortada bir sebep olmadığı anlamına gelme-